א אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי איתיביה רב כהנא לרב יהודה א) ב מטלטלין עצי בשמים להריח בהן ולהניף בהן לחולה ומוללו ומריח בו ולא יקטמנו להריח בו ואם קטמו פטור אבל אסור ג לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא אלא כי תניא ההיא בקשין קשין בני מלילה נינהו חסורי מחסרא והכי קתני מוללו ומריח בו קוטמו ומריח בו בד"א ברכין אבל בקשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אבל אסור לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת תני חדא קוטמו ומריח בו ותניא אידך לא יקטמנו להריח בו אמר רבי זירא אמר רב חסדא לא קשיא הא ברכין הא בקשין מתקיף לה רב אחא בר יעקב בקשין אמאי לא מאי שנא מהא דתנן ג) ד שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ועוד הא רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרוייהו כי הוינן בי רב יהודה ° הוה מפשח ויהיב לן אלותא אלותא אע"ג דחזיא לקתתא דנרגי וחציני לא קשיא הא ר"א הא רבנן דתניא ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו וחכ"א לא יטול אלא מאבוס של בהמה ושוין שלא יקטמנו ואם קטמו לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו הדלת בשוגג בשבת ה חייב חטאת במזיד ביו"ט סופג את הארבעים דברי ר"א וחכ"א ° אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות ר"א דקאמר התם חייב חטאת הכא פטור אבל אסור רבנן דקא אמרי' התם פטור אבל אסור הכא מותר לכתחלה ולית ליה לרבי אליעזר הא דתנן שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי אמר רב אשי כי תניא ההיא ו במוסתקי: ומגבב מן החצר: ת"ר מגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא ובלבד שלא יעשה צבורין צבורין ורבי שמעון מתיר במאי קא מפלגי מר סבר מחזי דקא מכניף למחר וליומא אחרינא ומ"ס קדרתו מוכחת עליו: אין מוציאין את האור וכו': מ"ט משום דקא מוליד ביום טוב: ואין מלבנין את הרעפים: מאי קא עביד אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכא ברעפים חדשים עסקינן מפני

שצריך

אוכלי בהמה. כגון קש ועלי קנים אין בהם משום תקון כלי ומותר לקטוס ולתקן קש של שבלין בשבת לחצוץ שניו: **להניף.** וונטליי"ר משום הבלא: **ומוללו.** בין אצבעותיו להוציא ריחו: **ולא יקטמנו להריח בו.** שיהא מקום הקטימה לח וריחו נודף גזירה דלא ליתי לקוטמו לחצוץ בו שניו דהתם כלי משוי ליה ואיכא איסורא דאורייתא: **פטור.** דאינו לשם כלי: **חייב חטאת.** בשבת ויש עצי בשמים שהן אוכלי בהמה ואפ"ה חייב: **א"ל.** רב יהודה השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי כלומר תשובה גדולה חזרת להשיבני אם מלאת ברייתא אומרת לחצוץ בו שניו פטור אבל אסור אף היא היתה תשובה לדברי שאני אומר מותר לכתחלה וכל שכן שהבאת לי חיוב חטאת אבל אינה תשובה דכי תניא ההיא בעצי בשמים קשין שאינן ראויין למאכל בהמה: **קוטמו ומריח בו.** ואפי' לכתחלה דהא אף לחצוץ בו שניו שרי אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך רכין לתקנן לחצוץ: **בקשין אמאי לא.** להריח בו מי גזור רבנן כשאין מתכוין לכלי אטו מתכוין: **והתנן שובר אדם חבית.** מגופה שיש בה גרוגרות ואוכל ובלבד שלא יתכוין ליפות השבירה להיות לה לפה שתהא עוד כלי: **הוה מפשח.** איישברי"ר בלע"ז כשמסעף בידו ענפים מעץ גדול כמו ויפשחני (איכה ג) עשה לי גדר בסעיפות בענפי עצי היער סביבות דרכי כדי שלא אלא כדרך שעושין בני היערים שקורין פליישי"ץ: **הוה מפשח.** לן מן התלושין: **אלותא.** מקלות גדולים כמו ולא באלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.): **ואע"ג דחזיא לקתתא דנרגי וחציני.** שהיא קשה וראוי לעשות ממנו בית יד לקרדום ולפסל שקורין דולויי"ר והוא היה שוברה להריח: **לא יטול אלא מן האבוס של בהמה.** לדבר הראוי לאכילה מוכן לכל צורך אבל עצים הואיל ודרכן לדבר האסור כגון לעשות כלים לא התירו לטלטלן אלא להסקה: **שלא יקטמנו.** אקיסם קאי: **אחד זה ואחד זה.** אחד שבת ואחד יום טוב: **אינו אלא משום שבות.** דקטימה תקון כלאחר יד הוא ולא תקון מעליא הוא אלא א"כ מחתכו וממחקו בסכין. והשתא קא מהדר לתרולי קושיא דלעיל הא דתני לעיל בקשין לא יקטמנו להריח ר' אליעזר דאמר בקוטם לכלי חייב חטאת הכא גבי קוטם להריח פטור אבל אסור גזירה שמא יקטמנו לכלי והא דרב יהודה דמפשח להריח כרבנן דאמרי בקוטם לכלי פטור אבל אסור הכא להריח מותר לכתחילה: **ולית ליה לרבי אליעזר כו'.** והא הכא דכי מתכוין לעשות כלי איכא חיובא דאורייתא וכי לא מתכוין לא גזור רבנן לכתחילה: **כי תניא ההיא.** דמותר: **במוסתקי.** חבית שבורה שמדבקין שבריה בשרף של עץ שקורין ש"ף שעושין הימנו זפת וקורין אותו רייסינ"א וריחו דומה לריח לבונה ובלשון ערבי קורין אותו מוסתקי"י ומדבקין בו קערות חרס הנשברים כך אמר לי רבי שמואל המכונה חסיד מן ברבשט"א וכיון דרעועה היא ליכא למגזר בה שלא יתכוון לעשות כלי:

שצריך

פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא. פרש"י תשובה גדולה חזרת להשיבני דאפי' פטור אבל אסור קא קשיא לי כ"ש דחייב חטאת קא קשיא לי אבל לא קשיא כלל דהתם מיירי בקשין שאינן ראויין למאכל בהמה וקשה מאי מאריך בלשונו השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי לשני ליה לאלתר התם מיירי בקשין וע"ק דמשמע דבקשין מתסר לרב יהודה ובסמוך מתיר רב יהודה אף להריח דאמר דמפשח ויהיב אלותא וכו' ואר"ת דגרסי' כגרסא דר"ח דגרים א"ל וה"פ דרב יהודה משיב לרב כהנא פשיטא דהברייתא נשנית בטעות דהא הא דקאמר פטור אבל אסור קא קשיא לי דאדרבה מותר לגמרי ואפי' לכתחלה חייב חטאת מבעיא כ"ש דנשנית בטעות כיון דקתני חייב חטאת וא"ל רב כהנא לרב יהודה מאינן לשנויי לך דהברייתא מיירי בקשין שאין ראויין כלל למאכל בהמה ולכך זהו דלהריח פטור אבל אסור לחצוץ בו שניו חייב חטאת אבל לדידך קשה דבקשין נמי קא אמרת דמותר להריח כדקאמר מפשח ויהיב אלותא וכו' ומ"מ רב יהודה לא הוה מודה ליה דרב יהודה ס"ל דלחצוץ שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה אף על גב דקשין הן להריח מותר:

כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח לן בו'. ומיירי להריח כדמסיק דסבר כרבנן דאמרו התם גבי לחצוץ שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה ולא גזרו שמא יקטוס וא"ת למה נמנעו כשחל יו"ט במ"ש מלהריח בשמים משום שמא יקטוס והא לא חיישינן כדמוכח הכא אליבא דרב יהודה דס"ל כרבנן וגם אין שייך לפרושי טעמא משום אש גיהנם שמתחיל לשרוף ולהסריח ולכך מברכינן בכל מ"ש דעלמא וכשחל יו"ט במ"ש אז אין האש מתחיל לשרוף ולהסריח ולכך לא מברכינן דהא גם ביו"ט שובת דא"כ גם במוצאי יו"ט אמאי לא מברכינן אבשמים וגם אין לפרש דהא דמברכינן אבשמים במ"ש משום נפש יתירה שאבד ומריח הבשמים ומישב דעתו עליו וכשחל במ"ש אז אינו מפסיד נפש יתירה דביו"ט אית ליה נשמה יתירה דא"כ במוצאי יו"ט אמאי לא מברכינן אבשמים ואי ליכא הני טעמי א"כ מ"ט דמברכינן אבשמים במ"ש וי"ל דלעולם טעמא דמברכי' אבשמים במ"ש הוי משום נשמה יתירה וביו"ט ליכא נשמה יתירה א] וא"ת אמאי לא מברכין אבשמים כשחל יו"ט להיות במ"ש כיון דיש לו מאכלים חשובים וטובים מישב דעתו ממילא בלא ריח בשמים ג): **כי** תניא ההיא במוסתקי. מזופפת ורעועה פירש רש"י דלא חיישינן לתקון כלי דהואיל ורעועה הרבה יחוס עליה דשמא יקלקל החבית ועושה נקב לכל הפחות שיוכל וה"ר יצחק פירש במסכת ערובין (דף לד: ושם בד"ה ואמאי) דכיון שהם מדובקים בזפת ואין החתיכות שלמות לא הוי שום תקון כלי:

הכא

עין משפט
נר מצוה

מט א מיי' פי"א מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ד וסי' תקיט סעיף ד:
נ ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ה:
ג [מיי' שם הלכה ז]:
נא ד מיי' שם פכ"ג הל' ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' שיד סעיף א:
נב ה מיי' פי"א שם הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ד:
נג ו טוש"ע שם סי' שיד סעיף א:

◆

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אוכלי בהמה אין בהן משום תיקון. ומותבינן עליה מטלטלין עצי בשמים להריח ולהניף לחולה כו'. ופרקינן כי תניא ההיא בקשין. קשין בני מלילה נינהו. ואוקימנא הכי מוללו ומריח בו, קוטמו ומריח בו, בד"א ברכין, אבל בקשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אבל אסור, לחצות בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת. תני חדא קוטמו ומריח בו, ואוקימנא ברכין. ותניא אידך לא יקטמנו ואוקימנא בקשין. ואקשינן בקשין אמאי לא, והא תנן שובר אדם חבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי, ועוד הא רבה ורבין בני רב אדא אמרי דרב יהודה הוה מפשח ויהיב להו אלוותא פישחי פישחי, פירוש עצי קציעות שמעשנין בהן, ואע"ג דהוו קשין וחזו לקתתא דנגרי וחציני. ופרקינן אלא לא קשיא הא דתני קוטמו רבנן, והא דתני לא יקטמנו ר' אליעזר, דתניא ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו, וחכ"א לא יטול אלא מן האבוס של בהמה, ושוין שלא יקטמנו בין ממה שנטל לפניו ובין מה שנטל מן האיבוס של בהמה, ואם קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת בשבת, בשוגג חייב חטאת, ביום טוב במזיד לוקה (מ)דברי ר' אליעזר. וחכ"א אחד זה ואחד זה בין ביו"ט בין בשבת אינו אלא משום שבות, ר' אליעזר דקתני התם קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת חייב חטאת, הכא לא יקטמנו לכתחילה להריח בו, ואם קטמו פטור אבל אסור, ורבנן דאמרי אפילו קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת אינו חייב אלא משום שבות, הכא קוטמו להריח בו לכתחילה. פירוש במוסתקי כמו קציעות מהודקין בתוך החבית. פיסקא אין מוציאין אור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים, מ"ט דמוליד ביו"ט. ואין מלבנים הרעפים לצלות עליהן בשר, ופירוש אין מצרפין הקדירות באש, ואוקמה ר' יוחנן דמתכוין לבודקם אם מקבלין האור, כלומר אם נגמרה מלאכתן ולא יתבקעו.

מסורת הש"ס

א) [תוספתא שבת פ"ו], ב) שבת קמו., ג) [וע"ע תוס' פסחים קב: ד"ה רב],

◆

גליון הש"ס

גמ' הוה מפשח. וכן בלישנא דמתני' אילן שנפשח פ"ד מ"ו דשביעית: שם וחכ"א אחד זה ואחד זה. עיין שבת דף קמו ע"ב רש"י ד"ה שמא יקטוס:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה כי הוינן וכו' וביו"ט ליכא נשמה יתירה. נ"ב עיין רשב"ם בפסחים דף קב ע"ב בד"ה ושמואל אמר ינה"ק וכו' בסה"ד:

◆

לעזי רש"י

ונטליי"ר [וינטי"ר]. להניף באוויר. איישברייי"ר [אישינברייי"ר]. לגזום, לדלל. פליישי"ץ [פליישיי"ר]. לכופף. דולויי"ר [דולידויר"א]. מעצד (מעין גרזן). ש"ף. אשוח. ריישינ"א [רישינ"א]. שרף-עץ. ברבשט"א. ברבסטרו (עיר בארגוניה שבספרד).

◆

מוסף רש"י

שובר אדם את החבית. מלאה גרוגרות, בסכין או בסייף, לאכול ממנה גרוגרות. דאין במקלקל שום איסור בשבת, ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי. לנוקבה יפה בפתח נאה (שבת קמו.).